

Цетиње, 14. децембра.

Преговори, који се воде у Лондону између изасланика балканских савезних држава с једне и отоманске царевине с друге стране, још нам не дају никаквих резултата, из којих бисмо могли закључити да ће мир наступити. Држање изасланика савезних балканских држава било је јасно и отворено. Они су своје захтјеве прецизирали и ставили су услове под којима би пристали на мир. Али док су они били тако и кратки и јасни, дотле се Турска држи тако, да је сасвијем оправдано песимистично схватање да од мира неће бити ништа и да ће се рат продужити. Турска штампа постала је ратоборнија него сама њихова војска, а Ђамил паша држи се тако, као да не говори у име државе која је *побијеђена* и која је *молила* за мир. Турска штампа увјерена је, да ће продужење рата користити Турској и да мир њој ништа не користи него само непријатељима, а Ђамил паша неће ни да зна о предаји Једрена, о ратној оштети, о одступању Македоније и т. д. Кад се уз то дода, да и сами делегати турски у Лондону имају сасвијем загонетно држање, онда је сасвијем јасно што преовлађује мишљење, да Турска и не иде искрено за тим да закључи мир, него да јој је да и овог пута изигра друге. Јер и како би се нпр. могло објаснити држање турских делегата, који се представљају као да су дошли без икаквих инструкција. Чим се на сједници покрене што, они свечано изјављују како у том погледу немају инструкција и како морају да се обавијесте! Они очигледно иду затим, да преговоре одуговлаче и да споразум отежају.

Је ли то с каквим задњим планом или не, тешко је рећи. Има доста ту и њиховог урођеног јавашлука и познате немарности: нека се ствар отеже, па ће се видјети — к'смет ће зар на боље одлучити! —; али има ту и још нечег другог. Турци као да се нечему надају и као да много полагају, да их стара срећа неће напустити и да ће им већ ко помоћи.

Нашта рачунају не знамо, али да врло рђаво и погрешно рачунају, то је извјесно.

Преговори се могу развличити, па све и ако балканским савезним државама није до тога. Али и том развличењу има граница. Није нико луд да се да за нос да вуче. Попуштаће, па ће им се досадити. И онда? Рат ће се морати наставити. А кад се настави рат — а он ће се неминуовно наставити, ако се ови преговори разбију, јер нема друге: или ће бит рат или мир — зна се шта је чије. Турска не може да рачуна ни на какав успех. За пошљедње стољеће она је би-

ла злог удеса. У овом рату зацрпила је. И у мјесто да спасава оно што се спасти може, она хоће на коцку да баца све. Сада би још могла да закључи повољан мир и да сачува знатан дио своје царевине. Продужењем рата шћердала би цијелу земљу у Европи, па би и свој остатак у Азији довела у питање.

Окрене ли се ствар овако или онако, суштина је иста. Продужење рата у сваком случају било би по Турску горе.

Ако пак мисли да ће одуговлачењем преговора моћи да поправи своју снагу, ту се такође вара. Њено држање већ је изазвало сумњу и њој ни у ком случају неће се дозволити да изврши ништа у томе правцу.

Улазом савезничке војске у турску пријестоницу, Цариград, учинило би, да би Турска као европска држава морала ликвидирати.

Сјутра ће се конференција у Лондону наставити. Како су се већ на прошлој сједници делегати савезних балканских држава о својим захтјевима већ јасно изјаснили и поднијели услове за мир, то се с правом очекује, да ће се та сјутрашњој сједници и турски делегати изјаснити. Тако ће се видјети коначно јели Турској стало до мира или не и хоће ли се у закључком правцу преговори наставити, или ће се сасвијем прекинути и наставити рат. Од даљег развличења ни говора не може нити.

Као што је познато, балканске савезне државе нити су тражиле примирје, нити су за њ нужде имале. Изашле су драговољно Турској у сусрет само да би се видјело како њима није до рата и како су у њ силом прилика увучене. Својим одмјереним и коректним држањем за све ово вријеме јасно су показале да нијесу ни занесене својим побједама и да ни у ком случају нијесу хтјеле да искористе своју надмоћ над Турском и да немају намјере да злоупотребе њене ратне недаће. Биле су дакле на достојанственој висини, зашта им припада свака част и признање. И у току самих преговора држале су се одмјерено и коректно. Штедиле су осјећаје свог потученог непријатеља и биле су помирљиве, па и попустљиве.

Ту деликатност балканских савезних држава Турска или не разумије или неће да разумије. Она хоће то да злоупотреби, па чак и да изигра. Покушај је већ ту, али ће се завршити на покушају, пошто ће балканске савезне државе, само ако се Турска не уразуми и не освијести, сваки даљи атак пресјећи.

У општем интересу је да се крвави балкански рат заврши. Има-

јући тај општи интерес у виду, као и опасност да се даљи крупни догађаји не компликују на штету општег мира, балканске савезне државе не само да су од прве прихватили понуду Турске за примирје, него су и са искреношћу приступиле и самим преговорима за мир, жртвујући много за љубав опште ствари. Показивале су и такта, и уздржљивости, и воље за попуштањем, као и све што је било потребно, да се мирним путем оконча сукоб, који је крваво отпочео.

Али као што се на очиглед цијелог просвијећеног свијета мора њима одати свака част и признање, тако се сад надамо да ће и тај просвијећени свијет једном прогледати и видјети ко је и каква је Турска. Јер кад се она сад држи овако као побјеђена какво би тек њено држање било кад би несрећом она била побједилац?!

Турски делегати у Лондону су. Оно што они тамо раде и како раде на догледу је цијелог свијета. То није ништа скривено, као год што није скривено ни писање њихове штампе и говори Ђамил паше. Ево Европи прилике да их добро оцени и да их види ко су и какви су.

Што се балканских савезних држава тиче њима је све једно какав обрт узела конференција у Лондону. Чак без претеривања можемо рећи, да би продужење рата нашем народу више годило по закључењу мира. Ми немамо опасности ништа да изгубимо, а у изгледу нам је само добит. За Турску се то ни у ком случају не може рећи. Зато јој је и у властитом интересу, да строжије пази на своје држање и да обазривије одмјерава своје поступке. Она се врло опасном игром игра. Ако ништа, горко искуство у овом рату требало је већ да је расвијести и уразуми. Бојазан је да не дочека позно кајање.

Ми на даљи ток ствари мирне душе гледамо. Жао би нам било да се и даље крв пролијева и да се крвава игра и даље настави, али од даљег рата не презамо. Учинили смо све кад је оружје говорило, учинили смо и сада све да покажемо своју предуретљивост и готовост да помогнемо општој ствари, па ћемо учинити и опет све кад треба наше савезно оружје да кричи себи пут ондје гдје је стало.

Турци продужују непријатељства

Сукоб извидница

Груда, 12. децембра. (Наш извјештај). — Синоћ је било у зетском одреду препуцавање, које је трајало скоро до пола ноћи. Наше предстраже биле су се среле са турским извидницама, те се брзо између њих заподјело бој. На крајњем дијелом криво зетског одреда чули су се били и топови, али о томе још није стигао извјештај. У

колико се до сада зна, у синоћњем препуцавању три су војника рањена, од којих је један умро при препуцању.

Турска изазивања

Мурићани, 12. децембра (Наш извјештај). — Турска изазивања не прекидају. И данас су Турци и прије и после подне отворили шрапнелску ватру на положаје Широке Горе, Облика и испод Тарабоша. Турска артиљерија с града и Брдице учествује у овим нападима најживље. Црногорска артиљерија, приморана да брани трупе пешадиске, отворила је живу паљбу с више страна и ућуткала непријатеља. Акција турске артиљерије остала је безуспјешна.

Ријеч Русије

„Ријечки Нови Лист“ о држању Русије

Сфинга — како је једна бечка повина заборинто назвала Русију ради незине шутње — проговорила је и незина ријеч имала је доста ону посебну моћ, коју има ријеч, изречена из устину, што су дуго шутјали. Чули смо немачког државног канцелара, слушали смо Поењарева Греја, Берхголда, службени Италију а сад ето одекнула је с толиком напошћу очекивана ријеч из Петрограда, сад, када су се већ повели мировни преговори и кад су се састали поклицари велевласти на „необвезатни“ разговор. Руски министар предсједник могао је правом и задовољством споменути мирно држање Русије усред „немира и узрзаности“, могао је и устврдити, да она није дала повода, да ју се обједи са себицих намјера или жеље, да увелича конфликтне. Ту је предност дала Русији управо њезина резервираност и што се досад није у ницедном смеру ангажирала. Коковцев није тиме јамачно нишанио само на умјетно главољивосту — да не реклемо брбљавишћу — извјестне штампе произведену узрзаност које је класични примјер несавјесна и срамнога експлоатација, афере ушљед тога већ смјешним постао консула Прохаске, већ из тих његових ријечи провирује и задовољство дипломата, што је у вредности, да учини потез изван других. И тако је са још већим интересом слушао цијели свијет изјаву руске владе у Думи, по што је гледао саставље мировних делегата у палаци Сан Ђеме или пандан ове конференције, поклицарску реуину.

Већ сама оконост, што у вањској политици Русије није проговорило њезин управитељ, Сазонов, већ његов колега Коковцев, од обобити је значајна. Како је познато, Сазонов се прилично ангажировао и ако не у јаности — у смислу некаква дисинтересовања Русије на Балкану и на Балтици бечка штампа је радо истицала неку тобожњу индиферентност руског предсједника у Петрограду Хартина, који да је својим изјављивањима и објављивањима руске помоћи Србији доводио у очигледну противност са намером свога шефа. Зато већ сама вјест, јављена пред неколико дана, да ће у вањској и дипломатичкој политици у Будим Коковцев а не Сазонов да је изслушавати дошло је смер и даје руске владе. Какав је прави смисао ове вјаве?

Узмемо ли да анализирамо Коковцевљев говор, који је у савјетском ремакредло дипломатске реформе, унаст ће нам одмах у очи његов савјетски индиферентни дух. Уз наред, изричито у једном настојању око подржања мира и мирног рјешавања садашње кризе, што се убоже причињати као обавезна дипломатска конвенционалност, и задржаном тимеми ратним врлинама и савјетској билансних држава — при чему је ваљало да се јавно наравност истог дана савјетској реформи јетних у савјетској Русији убрза тиме бурни плесак — нападну у свјет Русији као савјетској и вањској индиферентности може бити прави дознак, хоће ли њезина дипломатска и вјеста њезина добити увјете екзистенције, али да се не даје али оваква службена вјеста не може а да не побуди кад Балканци који имају толико потешкоћа при убирању државно

заслужених плодова, јаке наде и да не виде у тој поуздано обећање. И тај о себи не може да ослаби слијетели — и тако србински — насус о укљонуњу нових политичких комбинација.

Важно је надале у овој вави, што се уз најбоље традиције руске повјести на глави ектра између владе и руског јавног мишљења у просуђивању интереса Русије. Пошто је, како се у овом погледу истиче, несугласје између руске владе и јавног мишљења у Русији, и како је јавно мишљење говорило у том смислу о постојању двоју Русија. То схваћање објављује реч руске владе и јавно мишљење на одушевљено одобрање у ставеној Русији.

Од тог веће важности и још одређеније је насус, који се свазује тежку моралну одговорност евентуалних каснијих заплета на оне владе које би некакве своје непосредне или чак секундарне интересе и напустити поље претресања темелних питања садашње политичке ситуације.

Према руска влада својом јавном показује смер, који ће да одлучно крене у садашњој кризи, не веже себи руке никаквим средствима — и то изричито изјављује — којим ће се решити ово или оно питање, постојеће догађајама на Балкану. Тиме означаје Русија праван своје ванске политике, нарочито важну и одлучну реч, али уједно придржава себи слободу акције.

Што се так тиче учинка онево руске владе, неће по свој прилици изостати оштре, гдје се досадашња путња Русије држала предјавном измака као оно за анексионе кризе и привести ће свијести оне елементе, које је тадашње немачког канцелара о балканском питању распољено одвећ раборном, те беш још имати времена за умале.

Зато је говор Кјовњева учинио непроцјенљиво услужу миру Европе, а и балканским победницима.

Нова спољна политика Италије?

Недјелни флорентински лист „L'Unita“ пошто је наред, како је званично било објављено објављено тројног савеза без икакве изјаве, те да му је сврха мир и обраћа, констатира, тек је уговор савеза био обновљен, да је Аустрија почела мобилизирати војску против Србије, а аустријска штампа, која је до тада била скромна и помириљива, одједном да је постала раборна; а италијанска влада, са своје стране, да је у парламенту најавила, да је Грчкој станила до зида, да неће *никад* допустити да Валона принае Грчкој.

На овога је очигледно — наставља поменути лист — да се највише је свезим **нова** италијанска спољна политика. До скоро је владала формула, да Валона не смије бити у рукама Аустрије, и у томе је владало потпуно сагласје у Италији. И баш, да не би Аустрија дошла у посјед Валоне, Италија је изјавила своје интересе у Арбанији и служила је тројни савез само да добије обећање од Аустрије, да ће се уздржати од територијалних освајања у Арбанији. И баш, ушљед тежине Аустрије, да процре у Македонију, чим би граничила с Арбанијом, те неминовно појачала свој утицај у Арбанију, и прије или касније могла политички завладати на јужном Јадрану — баш су с тога побједи балканског савеза, које затварају ит аустријског и продирану у Македонију, дочекане у Италији као италијански усјеси.

Дакле је привор измишљен, Италија не обраћа више Валону против Аустрије него против Грчке; и не само јер хоће да штити арбанишну аутономију, него јер Валона не смије *никад* бити ратна држава друге државе, него официјално саопштење у Трибуни — гласи: „Италија хоће да се обезбеди против сваке окупације Валоне и других арбанишких држава од стране које водиле или државе приморске, или која може постати приморском, те би по себи или у *какој* комбинацији могла пореметити равнотежу на Јадрану.

Ако логика није напустила спољну политику италијанску, ово тврђење јавно Италију и против неке Арбаније, која би могла ујединити у балканску конфедерацију, јер би тако Валона могла постати ратном државом конфедерације. Италија се даље доводи, да ради све што може, да се не би установила балканска конфедерација, јер би ова неочекивано тежила на освајања јадранских држава, и зато би ратна или спољна или слободни уговор, с Арбанију и свој придружити с друге стране Арбанија би свима, услед изјављеног саобраћаја, објетила по-

требу да се придружи конфедерацији која би Валону претворила у ратну државу, на што је опасност Италији. Тако Италија хоће бити досљедно сврста, којој се намјерава посветити, мораће све силе улагати, да Арбанија остане у досадашњем варварском стању и прогнати да се свазој железничкој мезу арбанишких држава са Македонијом, јер би се тако Валона могла претворити у ратну државу...

И тако Италија хоће да заузме пети положај према балканским државама, као Панаполеон III, према Италији, последице његовог прогнана 1859. 1860. у корист Италије, чије је да се Италија подиже држава, која би могла бити опасна Француској, ова је морала сипријачити потпуно уједињење Италије. Оно *никад* Санбулијана напомиње оно *никад* Руера. Оно *никад* Руеро доведе је Француску до Седана. До чега ће довести Италију оно *никад* Санбулијана?

У овом часу доведена је у тијесну везу с Аустријом против балканских држава, или бар против западних балканских држава. Италија свазо потпоможе Аустрију против Србије, а Аустрија Италију против Грчке; и оје раде не само да отуђу Арбанију балканским државама, него и да огује невоље побједе у Македонији; и све то оне чине пренајужи у хор у самосталности и цијеловитости Арбаније!

Па пошто је насус на основи побједе изјаво о самосталности Арбаније цитирањем мисли, које пети Санбулијано прије које године објављено, записује:

Предпостављени да наши државници имају јасан појам о Арбанији — јер би се иначе морали сматрати, особито Санбулијано, свазим подмишљањем — настаје питање, каква се споразум морао постићи у најновије доба између Италије и Аустрије, посредовањем Немачке, који би могло прогнати не само обновљене елементе, него и њего објављене баш у овоме часу, као и одлучно држање Аустрије према Србији, и најаве Италије о Валони.

Од свих ипозеза најбоље би одговорила она, да су Аустрија и Италија, последице балканског рата, да осунуле ратне учешће на Јадранском мору, на основу своје подјелне Арбанију „независно и неутралном“ тако да се Аустрија добије повину Арбанију, својим чим, а Италија јужну с Валони. Посљедина го споразуму она би изјавила објављени и дефинитивни прогнати балканских држава, који гарантовала утицаја у дотичним зонама.

„Ово је проста ипозеза. И нико више од нас не жели, да је факти оворити ради чести и добра Италије. Али је треба имати на уму, док би је замјенила друга, која би боље одговарала догађајима, који се припремају.“

Пети лист оштро осуђујући министра предсједника Ђолиниа, што је у парламенту рекао да је „велика срећа за Италију“, што се није нашла у балканском рату са балканским државама, јер би јој други судили а тако ће она другима судити, одговора му, да отуда слједи, да би допустило да Италија ради други суд! На наставља:

„А хоће ли се балканске државе подложити суду јевропских великих сила? Оних истих сила, против којих више него ли против Турске морале су и морају борити се да се ослободе? Ради њихове чести, ради правде и хуманитарности, уздано се, да се то неће догодити. Уздано се, као што су знале саме заратити, да ће тако исто знати саме мир закључити и своје интересе обезбједити.“

Курје је наш.

Одзиви из Русије

— Како се у Русији о нама суди —

Предсједник Црног Крета Његово Високопреосвештенство Господин Митрополит Митрофан, пријавио је уз привор да наш П. Крет и писмо од г. П. Заболотског, директора градске њежњинске гимназије, којим је прикретно врло бираније и топлим речима пријатање ленте своје и руске омладине, којима руководи и воде васпитава Г. Заболотски је уследна јавност у Русији; он је секретар конференције историко-филолошког института, директор гимназије и магистар словенске филологије. За то и његово топло писмо заслужује сваку напажу, јер

показује како руска интелигенција суди о нама и пресуђује о рату који се води на Балкану и открива нам праву руску душу. Ради тога га и у њелим доносима, поносећи се с правом оценом, коју о нама овај учени Рус и наш словенски брат даје.

То писмо гласи:

„Ваше Високопреосвештенство, Милостиви Архипастору!“

Благоизволите примити у корист рањеника братске нам Црне Горе скромну, али срдачну ленту моју и наше омладине — студената и гимназиста, које ја руководим и васпитавам. Благоизволите уједно с овим примити и израз осјећаја, који нас одушевљавају: ми — синови средине Вам Русије — расли смо сами, гајећи у својој души дубоко уважање и врћу љубав спрам Ваше јуначке земље; у истим осјећајима васпитавамо и васпитавањемо нашу руску омладину.

Кад су њековима висили над балканским хришћанима густи облаци турскога ита, један само хришћански словенски народ никад није сагну своју поносну главу под непријатељским јармом; тај народ, који је кроза све њекове своје, пуне надвојечанског херонзма, историје проио без иједне пјега знамење слободе и независности; тај народ, који се јавља у очима свијех Словена Југа, Истока и Запада као живи символ крестности слободољубивог словенског духа, тај је народ — Ваш народ, који је тако драг и близак и нашем рускоме срцу! Име је црногорско опевао наш велики Пушкин; оно је надахњивало и надахњило јесенике и осталих Словена; често је било оно на устима за вршине славног рата 70-тих година, — у ореолу народа — хероја подигло се оно и у данашњем витешком рату балканских савезника.

Драг је нама лик Врховног Војда Црне Горе!

Богам надахњити творца „Онам“ снамо!“ и „Балканске Царине“, Краљ-вitez Никола I, низвео је Божић благослов на своју славу земљу; за врјеме своје владе Он је у велико проширио територију своје државе, високо је подигао, у срамењу с прошлим, културно стање своје државне државе, доброволно је даровао Црној Гори Устав, унаприједно је просветио, уредио суд, подигао војску; срећни сутири нашао је Он у лицу Своје супруге Владарке, Краљице Милене, достојну сапутницу на животном и државничком путу; у лицу својих даровитих синова Он је спремио Себи енергичне и залтужне сараднике у државним стварима; понос и наду свога народа; а у лицу своје супруге, кћери Краља Николаја само дојога Црне Горе, него и Руске Царској Кћери и Италије и др. Високо ишеније од стране понојног Руског Цара, којима се поносећемо, а свакењем свазим савремених владара и влада Европе, јављајући се предметом дивљења и благоговјешног поштовања не само Словена, него и других народа, изгледало би, да је славни Господар Црне Горе могао сматрати Себе за срећна, задовољна и мирна. Али, не; чини се, да је у души савног и Богом благословеног Краља-јесеника живио, не слабећи, пророчански побједоносни акорд његове надахњуте пјесме: „Онамо покој добићу души, кад Србни више не буде роб!“ А Србни су још били робови; робовске ланце још су носила рођена браћа Црногорца у славном Призрену, Скопљу и Косову Пољу; онамо, гдје је била колмењива и гробница српске славе, разлијегала се још тужна пјесма Србина — роба, а осетљиво срце старог Црногорског Господара нажалово је слушало ту пјесму, одекивало је на њу и од ње боловало.

Али у врјеме кршења нада на препороду Турске на основу нових културних начела, напје браће у Македонији, Старој Србни и т. д. препуниле су биле чашу стршења балканских народа; савезне балканске државе морале су израћи своју значајну реч — и први ју је изракао Ваш славни Господар; у грудима старог Краља као и прије закуцало је све још младо и врће срце; у томе срцу као живи пламен запалила се заветна миса његова живота — „да Србни више не буде роб!“ — и он је први полетио у борбу, снажном и поузданом руком упутио је лађу своје Црне Горе у бурне валове рата за ослобођење напакане браће; кром својом он је изазвао поуздање и ентузијазам народа; једра су му — свата правда идеје, која га надахњиле и врћући благослови Српства и Словенства!

При првом метку црногорском, који је отпочео садашњи славни и, надамо се, потонуи рат за ослобођење, радосно су закуцали милиони срца и у далекој Русији, чим је до ње дошла виест, да се знао Словенски Давид! У унион с вајницама кунуа и наша срца; Ваше су побједе наше весеље; ваше патње, муке, губитци чине, те се болесно стежу наша срца. Чим само можемо, ми смо спремни

да вам помогнемо, ми смо срећни од тога. Једно желимо само, да свуда, гдје стане пога Краља Николе и Његовог храброг народа, стане она тврдо и непомићно и да се свуда тамо вицу славни барјаци Црногорског Лава на вјечна времена! Нека нијде, гдје кунуа српска срца, гдје се чује српска рјеч и слави српска слава, не буде више Србина-роба!

Молећи за благослов и молитве Ваше Високопреосвештенства, част ми се потписати најпокорнији Ваш слуга, организатор словенског вечера у Њежњину, учени секретар конференције историко-филолошког института књ. Безбиродка и директор градске њежњинске гимназије, магистар слов. филологије

П. Заболотски

Аустро-Угарска и Србија

— Изјаве Србијиног бечког посланика Јовановића —

Србијини нови посланик у Бечу Јован Јовановић разговарао је последице постојеће код грофа Берхтолда са представником бечкога листа „Die Zeit“ и савсим отворено се изразио о акутним политичким питањима. Његов разговор готово садржи основне тачке данашњег Србијиног програма према Аустро-Угарској, и с тога је како у опште за политичаре тако и за нас Србе од интереса.

Посланик Јовановић је прије свега рекао, да је аранжман између Аустро-Угарске и Србије могућ и да је разговор са грофом Берхтолдом на њега учинио врло повољан утицај. Неки су листови, рекао је Јовановић, забилежили, како је он пошто собом инструкције из Биограда, а он може рећи, да су његове инструкције у томе, да одстране неспоразуме између Беча и Биограда и да ради на међусобноме повјерењу.

Посланик се Јовановић дотакао и питања гаранција Аустро-Угарској, да ће бити мирна на њезиним јужним границама, па је рекао: како се Србији на југу сада отвара ново поље за рад, и како ће досадашње жеље српске интелигенције, које би смерила на коју било другу страну, престати, јер ће све мисли бити управљене на Југ.

За тим је Јовановић пријешао на арбанско питање, па је рекао како је то питање диспозиција за споразум између Аустро-Угарске и Србије. То ће се питање, казао је, риешити у Лондону. Турска ће прво балканскоме савезу уступити сјеверну Арбанију. Онда ће велике силе о томе прешавати. Ако изразе жељу за аутономију Арбаније, Србија ће њихову жељу признати. „Не бемо Арбанију задржати против воље великих сила.“

Посланик се Јовановић, паравио, дотакао и питања Србијиног излаза на Адрију. Казао је, како се Србијина жеља за излаз на Адрију мора респектовати, јер је Србија без мора, па је земља савсим затворена. Чим силе и Аустро-Угарска признае ту потребу, главна ће тешкоћа бити откљонена. Онда се може мирно преговарати, под каквим ће погрдабама Србија инсталовати свој излаз на море. Питање о неутралном присташишту и неутралној жељезници још није зрео за одговор. Велику улогу у томе игра, како ће велике силе ограничити Арбанију.

Чињеницу, да аугустријска струја у Србни постоји, посланик Јовановић не пориче, али вели, да се може одстранити. Та струја има привредни узрок. Агитација против Аустро-Угарске почела је за врјеме царинскога рата, а настављена је за вршине анексијоне кризе. Народ је економски стегнут, па што је нерасположен према Аустро-Угарској, значи, да реално мисли. „Зашто да није могућ трајан споразум са народом, који стварно мисли?“

Главна је погодба, рече Јовановић, за споразум Србији излаз на море. Последице тога ће се дискутовати о концесијама Аустро-Угарској, а кад се оконча садашњи трговински уговор (1917), даће се Аустро-Угарској уговор врло повољан.

Штампе се посланик Јовановић такође дотакао, напоменувши, да и биоградска и бечка штампа гријеше, а да обје за споразум могу много учинити.

Нове смутње

— Односи између Србије и Црне Горе —

У Бечу излази лист „Сидславинне Кореспонденц“, за који се зна, да стоји у вези са бечким министарством спољних послова. Тај је лист дојо дојо из Биограда није одвратности противу Црне Горе.

Та одвратни испад осудила је свата штампа, а нарочито српска и словенска. Сад о томе и новосадска „Застава“ пише:

„Буданестер Таблат“ добро је прикретно, да уредништву „Сидславинне Кореспонденц“ смје добро да измишља. Да је ово све измишљотина, очигледно је, а

да би што bolje unazila, podmetnuto je da navodno tako govore u Biogradu u dobro obavijestitim krugovima. I „Наје Фраје Пресе“ је одмах то прихватила, па она доноси допис из Земуна у истом правцу. Уредништво „Наје Фраје Пресе“ узима све то као свршену ствар: па указује на тежњу Србије, да се дочепа притокарских пристаништа, јер Србија неће добити пристаништа на Јадранском Мору. И Синђин ће припасти Црној Гори, па треба завадати Србију и Црну Гору, да Србија не би добила излаз на море. „Наје Фраје Пресе“ зна и то, да одношај између цетињског и римског двора нијесу побољни и да је у Црној Гори задовољство веће и због тога, што Италија не помаже Србију и Црну Гору. „Наје Фраје Пресе“ тврди, да су бечки дипломатски кругови извештени о незадовољству у Црној Гори.

Све ове вјести потичу из једног извора, бечког, а сврха им је и сувише провидна. Треба завадати Србију и Црну Гору, па их онако завађене скршити. Значајно је, да у исти мах, кад „Наје Фраје Пресе“ илустрира краља Николу, подсећа га и на то, да треба уредити границу између Аустрије и Црне Горе, јер Ловћен доминира над заливом котореким на стога Аустрија тражи неке позиције на Ловћену. После толико горког искуства не може се вјеровати, да ће Србију и Црну Гору моћи оваке измишљотине повести странацима. Биљежимо ове вјести као почетак нових смутња, које се изводе по обрасцу из 1907. године.

Стојан Новаковић о преговорима

— Изглед на мирно ријешење —

Дописник „Петроградске Телеграфске Агенције“ разговарао је са српским и црногорским делегатима за преговарање о миру.

Г. Новаковић потврдио је потпуну сагласност између савезника и изјавио је, да је та слога ненарушена и да ће се сви преговори водити заједнички. Савезници ће представљати јединство. Срби немају никаквих необјашњених, спорних захтјева. Све чему су тежили — завојевали су. У том погледу неће са Турцима бити никаквога спора. Једино је спорно питање другог реда — питање о оружју и муницији што су их Турци конфисковали пред почетак рата. Али рјешавање тога питања тешко да ће довести до озбиљног неспоразума. Спорна питања осталих савезника са Турцима, као на примјер питања о Једрену, Јањини и Скадру много су озбиљнија, али су Срби одлучили да своје савезнике помажу до краја, примивши њихову ствар као и своју.

Наважније српско питање изазваће спор, али не са Турцима; то је питање о Јадранском Мору. Новаковић се ипак нада, да ће се и у томе доћи до споразума.

— У сваком случају — рече Новаковић — Србија ће бити пажљива према жељама великих сила, слушаће њихове упуте и никад неће ризиковати да изазива европски рат.

Јадранска лука и Арбанија

— Гласови стране штампе —

„Нјујорк Хералду“ јављају из Лондона, да је на конференцији дипломатских заступника великих сила по предлогу талијанског посланика расправљано о аутономији Арбаније и питању српске луке на Адрији. Талијански посланик је предложио, да се Србима даде Медовски Синђин (Сан Ђовани ди Медва) под условом, да га никад неће смјети утврђивати, јер се има употребљавати само као трговачка лука. Даље, да ту луку неутрално земљиште већује са Србијом. Чује се, да су на тај предлог пристали посланици Њемачке и Аустро-Угарске. Посланици пак трговачког савеза прво означе границе будућег аутономног Арбаније, па ће тек онда обилежити своје становиште и гледе Арбаније и гледе српске јадранске луке.

Петроградски лист пак „Рускоје Слово“, чини се главни уредник налази у Лондону, и који је говорио са једним руским дипломатом, јавља, да Русија не сматра питање јадранске луке новодом за рат. Црна Гора задржаће Синђин, по како она нема довољно материјалних средстава да изгради ту луку, па ће се лука изградити уз јемчвину Србије, а Србија ће преко те луке управљати своју трговину. Исто тај лист пише, да се на грађан мир на Балкану не може никак о рачунати. Ако битни захтјеви балканских држава не буду задовољени, онда ће мир, који ће наступити бити само кратко примирје до новог рата.

Лондонски „Тајмс“ пише, да Аустро-Угарска и Италија нијесу споразумне у питању српске јадранске луке. „Колоњске Новине“ добијају тај глас, тврдећи, да је

он посве неоснован. Аустро-Угарска и Италија — кажу „Колоњске Новине“ — потпуно су споразумне у томе питању, да се Србији даде приступ до Јадранског Мора. Има три пута, којима Србија може да изиђе на Адрију: преко аустро-угарског, пригородског „арбанаског“ земљишта — па нека бира. (Само не може она добити земљишта на Адрији.) Аустро-Угарска није противна ни томе, да Србија преко арбанаског земљишта добије излаз на Адрију, али тај пут мора бити неутралан.

Аутономија Арбаније и излаз Србије на Јадран

Милански „Corriere della sera“ дошло је диван чланак под горњим насловом, и ми га у преводу доносимо:

Конференција посланика у Лондону мораће припремити споразум између великих сила о свима питањима која су изазвана балканским ратом. Четири су велика питања: независност Арбаније и границе њезина територија, територијални или само трговачки излаз Србије на Јадранско Море, слобода мореуза, судбина егејских острва.

Зауоставимо се прије код прва два питања.

Европа изгледа да је споразумна о независности Арбаније. Амбасадори мораће се споразумети у Лондону о границама те нове Арбаније. Ако би се Арбанија протезала докле је добро арбанаски елемент, било би врло тешко измирити захтјеве велике Арбаније са захтјевима Срба, Грка и Црногораца.

Административна Арбанија заузима је при почетку рата само два вилајета: скадарски и јањински. Арбанаси, на скупштинама одржаним за пошљедње двије године, тражили су за себе вилајете косовски и битолски. Велика Арбанија површила би циљеве и интересе балканских савезних држава. Не вјерујемо да је Европа расположена да буде покретач таког ријешења. Врло вјеројатно, међутим, да ће Арбанија бити сведена у границе још уже него што је имала за вријеме јошје административне. Један дио скадарског вилајета припаћи ће Црној Гори, а један дио јањинског Грцима. Важно је, да Валона и Драч, које смо назвали плућама Арбаније, творе са својим прометом нову државу. Од Драча до Валоне мораће ићи двије железнице, којима ће везати срце Македоније, Архиепископ и Шарград најкраћим путем са Јадранским Морем. Арбанија ће тако бити најбоље место нових транзитних између Арбаније и европског запада, биће средство за нову трговину и нову цивилизацију. Поред словенских парламената који су немогуће стварање велике Арбаније како су мислили Арбанаси; али и мала Арбанија моћи ће бити важна; преграда и граница према Словенима и Грцима и исто вријеме пут и средство за брже комуникације са западном Европом.

Најтеже питање, које ће морати амбасадори проучавати, биће аустро-српски проблем. Говоримо о аустро-српском проблему, а не о талијанско-српском, јер смо дубоко увјерени да контраст интереса тиче се Аустрије а не Италије. Контраст тичао би се Италије једино у случају ако Србија уопште хтјелне задржати Драч, или ако би претендовала пређе линију Бијелог Дрина... Искључена ова хипотеза, проблем задобива друге пропорције и другу ограничену важност.

Аустрија, од почетка рата до данас умањивала је из дана у дан своју опозицију. У почетку дала је вето сваком територијалном заузимању Црногораца и Срба у Новопазарском Санџаку. Новопазарски Санџак морао је остати недирнут. Затим напусти ово одупирање. Црногорци и Срби заузеше територију.

У другом моменту она је мислила да наметне Србима неприхватне услове, али који су се хтјели прегворити у такве повластице економског значаја да јој осигурају преимућство или неку врсту монопола аустријских интереса у крајевини Србији. Затим и у тој тачци доста су разашљевања којим се објанило да Аустрија не жели монополисања, нити изнимних повластица и да међутим иде само за тим да се не повреди и не компромитују њезини легатимни интереси. Формула је остала стално неиздржана; али ипак учињен је други корак да покаже да претензије аустријске нијесу талијанске и да њезиној намери нијесу агресивне.

Остало је пређе питање: Мора ли Србија задобити начин, како би се отргла од економске зависности од Аустрије? Србија, земља потпуно пољопривредна, опкољена је са истока и југа пољопривредним земљама, које давају производне скоро исте као и она сама. На западу, према Јадранском Мору нема отворених путева; она се дакле може обратити

само на сјевер, према Аустрији и до сада њезина трговина могла је ићи само на ту страну. Аустрија је тако била устају да је држи у својим рукама и да јој у критичним моментима натура своју вољу. Жеља, потребе Србије да се трси тога стања подложности и послушности, за њу су више него легитимне, одговарања нужности а *raison d'etre* као независне државе.

Али њезин пут ослобођења налази се само према западу, према Јадранском Мору. Наравно, то не може годити Аустрији. Одатле њезино нерасположење, или боље рећи, један од узрока њезиног нерасположења. Да је Србија пристата да има трговачки излаз у Далмацију, Аустрија би била задовољна; али Србија се не може задовољити овом или другом солицијом, која је оставља на милост и немилост једне стране државе; зато она тражи излаз са својим територијем. Томе се одлучно одупрла Аустрија. И данас је то најтеже питање.

Влада у Бечу је расположена да допустити у најновијој фази спора, да Србија има како се каже, трговачки излаз на Јадранско Море, али никако територијални излаз; допушта да га излаз буде у Сан Ђовани ди Медва или у Драчу; али не допушта да Сан Ђовани, а још мање Драч постану српски. У суштини науштају свој први програм, који је ишао за тим, да упути српске производе према једној далматинској луци; напушта жељу да српски излаз буде која црногорска лука, и не одушуре се да тај излаз буде на арбанаском земљишту. Њезина вета су на тај начин много снижени, јер остаје само ово: Србија се не смје граничити са Јадранским Морем. И овдје се намеће питање: да ли је доста Србија на Јадрану опасности и пријетња за Аустрију? Ми смо одговорили више пута да сама за се Србија не може стварати бригае у погледу поморско-војничком; да се може лако уговорити да евентуална српска лука на Јадранском Мору не може се утврђивати нити примати ратне бродове. Тако би се елиминирала свака незгода. Аустрија се не би имала ничег бојати. Напротив, ако Србија остане затворена и то затворена ради Аустрије, њезна политика мора се окретати против угњетачке државе. Србија ће бити присиљена од саме Аустрије, да тјера антиаустријску политику, да својим утицајем на Србе у Аустрији ствара непријатељску саму монархију. **Дакле ова забрана Аустрије била би за њу најштетнија.**

Други је услов Италије. Српска лука на Јадрану, која није и не може бити војничка лука, тјери може служити војничком циљу, не вријеђа ни један наш интерес, шта више, у складу је са нашој политиком. Једна Србија, трговачки слободна на Јадрану, добро је дошла нашој трговини. Ми дакле немамо никаквог разлога, да смо јој противни, напротив морали би је потпомагати. Морали би је потпомагати и ради друге ствари; јер ако ми идемо за оним линијама које изгледају логичке линије наше политике, озањене балканске државе, и Србије са њима, представљају се као важни елементи наше међународне акције. Била би велика погрешка не видети онај нови докумант европске политике.

Сведен у ове границе, излаз Срба на Јадранско Море не би смјо наићи на опозицију талијанске владе; шта више морала би га потпомагати.

Али ако Аустрија види друкчије ствари, ради других својих циљева, зато Италија не би се смјела одрећи свога дјела око споразумјевања и измиривања.

На Николдан под Тарабошем

— Нарочити извјештај нашем листу —

6. децембра

Данас је Николдан. То је један од већих празника, али за нас, Црногорце, један од највећих, јер је данас Имендан Њ В. Краља, Узвишеног нам Господара. Овај дан Црна Гора свечано је прослављала, али овогодинашње славље одвојило је од свих досадашњих; да, данашњи Николдан свечанији је него икада што је био од прве пола века када је постао народним празником.

Ево ме у логору под Тарабошем, тој највећој одбрани Скадра, старог српског града, негдинје дивне престонице попусте везске државе. Ево ме у Облику, месту чувеном из вријемна наших жујана, центру Обличке Жуге. Овдје у свим батаљонским штабовима у присуству храбрих војника и њихових неустраних официра одржано је свечано благодарње за дуг и срећан живот узвишеног слављеника, уз правну и часне толовске наље са блда Мурићана.

Брдшца овог Обличка одржавају од усклика војничког „Живно Господар!“, а тај одјек одјекиваше и даље ка горлом Скадру, уливајући нашим пет векова заробљеним савародницима вјеровање да ћемо их скоро ослободити, јер смо у

њиховој непосредној близини; тај одјек удиваше и страх нашем непријатељу, јер смо му испод самих његових утврђења, и зна да су већ изборили дан његова господства над том дивном столицом Краља Бољина, над столицом свих нацљедника српских владарца из дома Немањића, над столицом витешких Балшића.

И ако је данас рђаво вријеме, ипак се на свакојој страни чује pjesма и воде се дивна црногорска кола. Поред напојнице у пићу сваком је војнику дата и напојница у повцу у част данашњег Господарева имендана. — На све стране није се и шева; али ипак и у том весељу сваки је опрезан, јер и ако је примирје ми Турцима не вјерујемо, пошто нам је њихово поштење одавно познато.

И свечари постарали су се, те су и овдје спремни дочекали своје крено име. У дворовима силних бегова неку се свињска печења, точи се руменика вино, хоре се српске pjesме, дижу се здравнице за здравље Краља Црне Горе и осталих Владарца, Његових савезника.

Свечано је проведена овај дан у нашем логору, а тако је, вјерујемо, и у осталим логорима наше непобједне војске. Напомињем да ово наше славље прабаще грмљави из топова, која долазаше отуда иза Бушата, где српска војска, нападнута од Турака, учи те нецивилизоване варваре, како треба пошттовати услове примирја.

Лијеп је живот у нашем логору. Истина, немамо ових удобности, које има господа по варошима, али ми се ипак са њима не би мисљали. Ми смо задовољни, ми смо весели и ако нас тишти то, што гледамо сваки дан пред собом једну ипак уопорних Турака. Веселији би били кад би нам се паредило да сном сломимо ту њихову упорност, јер пред грудима црногорског војника све су преносне ништавине, он ће достићи своју мету, он је мора достићи, јер на то га нагоњи његова славна прошлост, па то га нагоњи храброст његова.

Диван је данас дан. Ја у мислима идем преко угврђења Тарабоша, преко Скадра, опасана обручем гвоздених груди наших витезова, где се још држи дрски Ризабеј, који би давно био нашим робом да нас није наш Узвишени Врховни Командант задржао од јуриша. Да, ја у мислима идем преко Старе Србије, тамо где су се наша браћа пет вјекова мучила у грозним оковима Азијата освајача. И шта видим? — У Дечанима, код живота Св. Краља Дечанског, скунили се тек ослобођени Срби и присуствују благодарењу, које држе скромне слуге божијег олтара — први пут после Косова — за дуг и срећан живот српског Владарца — свога Господара; у Пећи, столицу српских патријарха, мјесту до скоро пуном свирепих и грозних зулумџара, црногорска војска дефилије пред храмом, задужбеном Св. Арсенија, одакле се приносое топле молитве за свога Ослободитеља, а са тврђаве црногорске топије чине почасну наљубу у част високог слављеника. То исто видим да Црногорци и њихова ослобођена браћа чине и у Пљевљима старој Брезини Краља Турка, као и у осталим ослобођеним мјестима.

Диван је данас дан. Топови, који данас у част Краљева имендана пуцају са утврђења Пећи и Ђаковице, Пљевља, Бијелог Поља, Берана, Пљави и Гусиња, одјекују и даље и тај одјек чује Њеш и Драч, старо српско пристаниште, Елбасан, где почива св. тијело везскога Краља Јована Владимира, Призрен и Скопље, Душанове престонице, Милутинова Приштана на веоу Косову, и Нови Пазар — стари Рас Немањин. Тај одјек чују Сеница и Пријеноње, Марков Прили и Дечанивића Куманово, Битољ и Охрид, чувени из старе српске прошлости. Да, тај одјек топова чују ти поштински стари српски градови, које пет вјекова стезаше турски окови, а над којима се данас пордо вије српска застава, застава братске нам Србије.

Диван је данас дан. Данас Србији може рећи, да је Косово освешћено и освешћено је. По дивним мјестима наше старине прошлости сребреста Србији данас поносно стоји, јер је настало вријеме, које је у почетку прошлог вјека преорекло неумрли Вишњић рјечицама:

„Дрмови ће пожељет Турца,
Ал Турак видје бити неба.“

Турско господство у српским земљама завршило се. Остао је само Скадар, али и он мора пасти!

Српски коњик води се на једног свога коња на Стрми и Варвару, а на једног на је и на обајема дивна Адрија, а то плавно! Метохини данас штаду поштински гледају Црне Горе.

Стари синови Србинови, синови, које те пет стотина и више година Србији данас само сненивати, постоји не сада авом, Србији не слави више. Он је показао да је будан, да живи; показао се да је и данас у немоу она крв, која негда те

ишао у жилама Душанових ратника. — Србин је данас свој, јер све оно, за чим толико тежаше, данас је добио. Србин је у кратком времену показао Јеврону, показао свијету, да је достојан, да egzистира, да је достојан вршити частну улогу на поворници свијета. — До вијешта, драги Господине Уреднице, а ако Бог да и срећа јуначка другим ћу Вам се писмом јавити с оне стране Тарабоша, из поносног Скадра на Бојани.

Љубо А. Булатовић.

Љеш је гада започело
Да га сунце с нова грине
Са зрашма много боље
Него што је игда прије.

Сузе своје што пролива
Да са лица свога брише,
Пун радости и весеља
Што туђински није више.

Поносит' се са брдима
Гором, пољем, морем, водом
И најсветим својим благом
Српском слободом и слободом.

Ст. Ђурашковић.

Улазак српске војске у Љеш

— Нарочити извјештај нашем листу —

Послије доста сукоба, које је црногорска војска са непријатељем имала на путу за Медово, 5. новембра отпочела је са једном дивелом одреда генерала Мартиновића одлучну борбу са непријатељем у стародревном граду Љешу. Послије мале подужне борбе појавила се с источне стране српчанска војска, која је такође отпочела борбу са непријатељем. Није дуго на овога прошло, непријатељ, налазећи се међу двије унакрсне ватре, присиљен је, те се послједице доста осјетних губитака у војсци, предао српској војсци, која је по тој предаји ушла у град и предузела своју управу. Под управом српске војске грађанству вароши Љеша и околине дата је потпуна заштита сигурности. Није нам потребно истицати доказе са заштиту која је грађанству дата; толико ћемо напоменути тек само да се зна, да су многе фамилије, које су одбјегле на страну, повратиле се опет у Љеш пошто су извјештене о заштити и правди коју српска војска неодбјеглима пружа. Из разговора са неким од тих прије борбе побјеглих фамилија наведен сам на мишљење, да су они много задовољнији за Србима него са Турцима из разлога, што се с правом надају, да ће Срби као далеко свјеснији старати се у толико више о њиховом благостању. Улазак српске војске у Љеш с каквим је задовољством извршен не да се ни приближно описати, али колико нам је могуће то ћемо учинити. При улажењу војске у вароши и граду зазвониле су звона на мјесном римокатоличком манастиру, а дотични баталионски свештеник крстом у руци благосиљао прелаз српске војске, која је пјевала и често уздизала урнебесно „Живио и Живијели“. Топовска и пушчана палба силно је одјекивала као израз одушевљења којим се српска војска заједно са братским састанком. На састанку двију војска Срби су се жељно здравили и грлили, пјевајући заједно многе патриотске pjesме, послједи којих је и ова ипјешквана:

Љешко Коло

Љеш се свагда поносио
Гором, брдом и старином,
Синим морем, пољем равним
И дивотном околином,

Док у руке славних зетских
Владаоца он бијаше
И слободом милог Српства
Самог себе красијаше.

Због тога се Осмајлија
Ина њега околио,
И од зетског владоца
Зор зорине задобио.

Залуд њега зетски владар
Млешћу је у дар дава',
Да би њега против силе
Османлијске испомога'.

Јер дивотност Љеша брда
Чар побуди Османлије,
Па ко њему мога сметат'
Да га силом не добије!

Када Србин због неслоре
Одбрањит' га није мога',
А за другог алица луги,
Не мораше ни за кога.

Ал' од тада на Љешу се
Непрестано вјата тамо,
Под којом је подносио
Тешку муку, сиљу срама.

Освајач га закловаше
Да га сунце већ не грине,
Те му понос објаше
Да га нема као прије.

С болом душе Љеш је клео,
Дан кад душман њега узе,
И с адахом проливао
Непрестано своје сузе.

Све до дана кад се сташе
Изнад њега војске двије,
Задетење слободом светом
Црне Горе и Србије.

Сложно браћа удараше
На душмана крвог свога
И почете њему зборит'
Еј, душмане, бјеште твога!

Да ли не знаш да Срб слојан
Сад походи мјесто своје,
И да тебе поедат' мора
Већ у релсно, што је твоје!

Виђе душман што се збѣла,
Па је тада ста' да бѣга,
А у Љешу Србин слојан
Да радосно пјесму пјева.

Штросмајеров сан

— Штросмајер о Јужним Словенима —

Примамо писмо од родољуба и пријатеља:

Господине уреднице!

Прије 17 година, у друштву одличнога фрањевца из Далмације, посетио сам славнога нам владика Штросмајера у Бакову. — У разговору дотакли смо се и Балкана и јужних Славена.

„Хоће ли икада ће засјати звијезда и јужним Славенима?“ На ово питање одврати тихо, са пуним увјерењем сиједи блискун:

„Хоће, дјецо; када се балканске државине сложе и протјерају из Европе Турчина, па се територијално повећају, граниче и нама сунце, и тада ћемо и ми јужни Славени осјетити благослов последица. А ја највеће уздање полажем у црногорског Владара, који је велики Славен и и умни дипломата. Црна Гора је моја узданица.“

Овако нам је говорио Штросмајер. И заоста његов сан испуња се. — Славни краљ Црне Горе са својим витешким синовима, први је похрлио на бојиште, за њиме и остали владари балкански да ослободе подјармљену браћу и да на дјеловни развину барјаке слободе. Бојка правда учинила је своју и била им је у помоћи.

А сада и ми јужни Славени да се и нам обистини сан Штросмајеров, да нам сунце гране у овој нашој држави, да и ми уживамо положај у њој каква уживају Нијемци и Маџари, да и ми будемо слободни и себи своји, као и они, а то: да се све наше земље на југу у држави склопе у једну целину под Хаџбурским Домом, па да и ми можемо пред браћу Балканце: „Ево, нијесмо ни ми више уставна раја њемачко-маџарске системе: сви смо једнаки синсви Узвишеног нам владара! — Ево нас сјединених Хрвата, Срба и Словенаца у трећем дијелу монархије, у југославенској краљевини!“

Дав добри Бог да се нечлуди ова велика жеља Штросмајерова за срећу нашу, али и за свако добро моћног нашег царства у којему су јужни Славени били, као што ће бити увијек, верни синови својег Владара.

Ради тога у част свете успомене нашега Штросмајера, обожаваоца великога краља црногорскога, шаљем 50 круна за помоћ дјеци сиромашних породица погинулих Црногораца.

У Далмацији 25. новембра 1911. D. D.
Госп. D. D. јавља нам да је новце већ послао на Цетиње.

Дозволиће нам се примјетити да је онај одлични Фрањевац, који је с њима био у Штросмајера, наш честити фра Никола Биљћ, што смо прије чули и знали. Ур.

Како је у Турској

— Тешко стање у сатреној земљи —

Као што из Цариграда јављају, политичке прилике у побјеђеној Турској из дана у дан све су горе и неснопливије.

Младотурски комитет ради свом снагом да Младотурци дођу поново на владу. Нарочито је велика агитација међу официрима, код којих су Младотурци понова задобили симпатије и присталице. Официри су отворено захтијевали од Назим наше, да се престане са гоњењем Младотурака и младотурске вође су тада пуштени из затвора под изговором како је „гестрапа показала да су све денунцијације против њих неистините.“

Либерална партија, која је помагала Ђамилуову владу, пошлепана је у двије фракције, а исто тако и у младотурском комитету, према увјеривању либерала, постоје двије струје: једна напреднија и реакционарна.

Али док су ове политичке размјерце у Турској тек од спореднијег значаја за исход рата, ако би се он морао наставити, дотле је много важније знати што детаљније о положају турске војске на Чаталици.

Положај турске војске на Чаталици није ни близу тако чврст као што се мисли.

Привидно се, истина, чине све припреме, да се створи утисак као да се помишља на озбиљне војне операције, ако би случајно протвали преговори у Лондону. Док су Бугари брижљиво довршили своја утврђивања према Чаталици и учинили све што је потребно за зимње војевање, дотле је на турској страни све далеко од

тога. Потпуна безбрига, због које је био Дозенград, влада и сада потпуно у турском погору. Уз то трупе немају више никакве повјерена у своју моћ и на њима се опажа потпуна умјереност у дефанзивни. У одбрани Чаталице турска источна војска још може нешто да учини, али свака офанзива мора се сматрати за искључену. Турска војска би, у случају нове ефанзиве, према мишљењу најбољих стурчњака са математичком сигурношћу, приредила и треће издање Дозенградана и Луле Бургаса. И без тога је велика оскудица у војсковођама. И они, колико их још има, пошлепани су и завађени међу собом. Код турског војника је уништен сваки ауторитет и с тога није никакво чудо, што он данас не може да разумје није шиб овога рата.

Као што се види, кола, која су послана низа страну, не заустављају се...

КЊИЖЕВНОСТ

Народна pjesма о рату на Балкану. Г. Ј. Канић из Сињета објављује: Готова је моја pjesма од какових двије хиљаде стихова о овом светом рату балканских народа за слободу и просвјету. Пjesмом сам задовољан. Најмилија ми је она, а мислим, да је и најљепша мимо све моје досадашње народне pjesме, јер и није било овакове згоде, нити ли овакових крвавих мегдана, од када је нашега рода и Балкана. Пjesма је испјевана народним десетерцем. Уз pjesму биће ликови балканских владара и друге слике са ратништа. Пjesму продавам по 1 круну сваки комад. Ко ју жељи имати, нека ми скупа са наручбом пошаље и новац. Чист добитак намијењен је црногорском и српском Црвеном Крсту. Пjesма се сад штампа латиницом, а кашње ће изаћи и ћирилицом. Ко би сехтно заузети у свом мјесту ради распродаје ове pjesме, нека ми пише колико истисака да му пошаљем. Продавачи примиће десет на сто од продаје.

Дневник

Велика Књагиња Милица. Њено Им. Височанство Велика Руска Књагиња Милица, која се од почетка рата налази у Црној Гори, за све ово вријеме није пропустила ни једну прилику, да својој домовини што више допринесе и да јој се стави на расположење, подносећи до сад велике жртве. Нарочито су велике материјалне жртве, које је Њено Им. Височанство прилагало за његовање рањеника и старање око прибављања разних материјала за наше рањенике. Поред болнице, које је о свом трошку на Цетињу у кадетском корпусу отворила, где се многи наш и рањеници видају, као и раднице, које је смештена у сали Владичиног Дому, где се још једнако силан материјал за рањенике приуговљава, а особито брине о рубљама. Њено Им. Височанство је на сваком корпусу својом издашношћу притицало у помоћ свима онима, којима је помоћ потребна. Свијетом је пример пожртвовања, који Њено Им. Височанство пружа, откривајући племенитост и узвишеност Њене душе, велику љубав према својој отаџбини и величину Њену. Та пожртвованост заслужује свако дивљење.

Оздравила. Њено Краљ. Височанство Књагињица Вера, која је дуго боловала, овдјех је дана оздравила, захваљујући лекарској њези и драгој околини, у којој се за све ово вријеме у Родитељском Дому налазила. Њена појава ван Краљев-

ског Двора, који тако дуго због болести није напуштала, изазвала је живу радост и опште расположење.

Помоћ сиромашним породицама. Из Русије су стигли разни новчани прилози и стављени на расположење узвишеним члановима Владичачке Куће и Њеном Царском Височанству Великој Књагињи Милицини Николајевој за указивање помоћи сиромашним породицама погинулих и тешко рањених Црногораца у овом рату. Ови прилози до данас 12. децембра у износу од 125000 пернера предани су Царском Руском Посланству, да оно с њима располаже. У ту сврху образован је при Посланству нарочити ужи одбор, који ће расподјелу вршити поменути породицама било у новцу, било у нагури: жити, брашну, хаљинама, обући и т. д. Ко год би жељно добио помоћ треба да се обрати писмено поменутом одбору, пошлепавши молбу увјерењем надлежне — у селима капетанске а у варошима општинске — власти о сиромашном стању. У увјерењу мора бити означено: име и презиме погинулог, или тешко рањеног члана породице, имовно стање, број чедљаци и њихове године старости. Молбе из унутрашњости шаљаћес поштом, а из Цетиња и околине лично предавати одбору, који се налази у Царско-Руском Посланству. Примане прилога издавање помоћи и извјештај о раду одбора, обједолаживаће се редовно у службеном листу.

Прилог из Италије. У варошници „Краљича Јелена“ код Месине образован је од грађанства одбор за прикупљање прилога за Црногорски Црвени Крст. Први прилог од 1500 пернера већ је упућен преко војводе од Асколи, којем је одбор саопштио, да ће му слаги и даље прилоге. Родољубиви талијански народ и у овој прилици показује да је срцем на страни праведне ствари, чиме нас задужује трајном захвалношћу. Горњи прилог у толико нам је милини, што долази из једне мале варошине, која је недавно много пострадала од земљотреса.

Управа Црногорског Црвеног Крста овдјем путем топло захваљује приложницима на њиховој племенитој помоћи.

Објава

Издаје се одмах у најам удобан дућан с магазином у Катунској улици № 68.

За цијену и услове погодбе обратити се г. Меду Јахићу. 34

БЛАГОДАРНОСТ

Из дубине душе вјечито благодарим руском доктору из Петрограда г. Г. Константиновићу, који — видећи у каквом се сиромаштву налазим — није пожално труда и рада, те тако од смјрти спасао моју жену, која је прије тога лићена, али без икакве помоћи за њу, већ напротив на велику штету моју, јер сам остао и без потоње наред.

Господин д-р Константиновић, не само да ми није наплатио за свој рад, него је за своје новце и љекарске куповао. Благодарим раду и спреми г. доктора, моја је жена сад потпуно здрава.

Исто тако вјечито благодарим медицинару Московског Универзитета г. Ј. Булајичу, који је по упућству докторову болесницу свакога дана јутром и вечером обилазио и превлао.

Цетиње, 14. децембра 1912.

Бр. 89, 11

Спасо Крстић

ЈЕДИНСТВЕНА И У ОВОЈ СТРУЦИ НА ДАЛЕКО ПРИЗНАТА
ТРГОВИНА СВИХ СРПСКИХ ПРАВОСЛАВНИХ ЦРКВЕНИХ УТВАРИ
НИКОЛЕ ИВКОВИЋА у НОВОМ САДУ у својој кући
данавна улица бр. 10.

У Српству највећа трговина и радионица за српске православне црквене предмете: одежда, неба, литија, барјака, плаштаница, крстова, кадioniца, кивота, кандила, петохлбоница, политеја (боже цветови), целивања на лиму, икона на платну и на артији и т. д. Израђујем барјаке, заставе за свака друштва, од наједноставнијих до наскрупноцијених, везене са златом и свилом. Призната радионица као поузданост и квалитет, иконостаза, Христових гробова, певница и т. д. добра радионица свештеничких хаљина и велики избор шешира, камилавки и појаса. Све радионице и трговина налаже се у сопственој кући у сваку наруџбину извршујем тачно и брзо под својим личним надзором. Велики и богато илустровани цијеновник шаљем на захтјев бадава.

Адреса за нараџбину:
Никола Ивковић, Нови Сад (Ujvidek)
Europe Honette, бр. 29 ил. 1150